

JEZIKOVNE KOMPETENCE ZA MEDKULTURNO KOMUNICIRANJE: PRAVNIK LINGVIST**

Povzetek. EU je osnovana na sprejemanju večjezičnosti in večkulturnosti, uresničevanje obojega v institucijah EU je predvideno že v njenih temeljnih listinah. To med drugim pomeni dostopnost celotne evropske zakonodaje v vseh uradnih jezikih držav članic. EU tudi zelo spodbuja ohranjanje večjezičnosti in nalaga v tem smislu visokošolskim izobraževalnim ustanovam nalogo, da poleg podajanja strokovnih znanj zagotavljajo tudi strokovno kompetentnost diplomantov v vsaj dveh jezikih: v prvem jeziku in najmanj enem tujem. V prispevku na primeru strokovnega profila pravnika lingvистa – profila, ki ga v Sloveniji pred vstopom v EU nismo poznali – povezujemo obe izhodišči in med drugimi ugotavljamo, da študijski programi ali programi za jezikovno izpopolnjevanje na področjih ter za poklice, ki jih še pred desetletjem nismo potrebovali, sodijo med pomembne jezikovnopolitične ukrepe.

Ključni pojmi: slovenski strokovni jezik, prevajanje, jezikovna kompetenca, evropska zakonodaja, visokošolsko izobraževanje

Uvod

Razprave pred vključitvijo Slovenije v EU so na eni strani nadaljevale stalno veliko temo, povezano s slovenščino v stikih z drugimi jeziki, tj. ohranjanje nacionalne identitete. Vstopanje v večmilijonsko skupnost in sobivanje z večinoma po številu govorcev večjimi jeziki je tradicionalno povečalo strah pred njeno izgubo, pred kratenjem jezikovnih pravic in pragmatično uporabo angleščine na mestih, kjer bi po protokolarnem položaju morala nastopati slovenščina kot eden od uradnih jezikov EU. V nasprotju s to temo, ki je povezana z zunanjimi dejavniki, je na drugi strani vstopanje v EU razkrilo predvsem »notranjega sovražnika« – neurejeno, nesistematično in nekonsezualno sprejeto jezikovno politiko (prim. Stabej, 2000; Stabej, 2001;

* Dr. Nataša Logar, docentka; dr. Monika Kalin Golob, redna profesorica, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

Stabej, 2010: 75–126; Kalin Golob, 2001; Kalin Golob, 2003), zaradi česar urejenega vlaganja v jezikoslovno raziskovanje, ki bi zagotovilo dovoljšnjo opremljenost slovenščine ter njenih govorcev s sodobnimi jezikovnimi viri in priročniki, pravzaprav vse do danes, ko praznujemo deseto obletnico vstopa v EU, skoraj ni bilo. Že prve analize prevajalskega dela ob vstopanju Slovenije v EU so na primer pokazale, da je bilo v razmeroma kratkem času opravljeno veliko dela, vendar se je ob tem pokazala tudi temeljna pomanjkljivost: neurejenost in neenotnost slovenskega strokovnega izrazja ter pomanjkanje visoko usposobljenih ljudi za zahtevno strokovno prevajanje (Kalin Golob, 2003). Kranjc (1998: 180) navaja, da je usklajevanje našega pravnega sistema s pravom EU zahtevalo številne, hitre in določne odgovore na pravno-terminološka vprašanja, ter poudarja, da so (bili) slovenski pravniki na ta izziv nepripravljeni, na kar ob povzemanju historiat prevajanja evropske zakonodaje v slovenščino opozarja tudi Jemec Tomazin (2010: 106–108).

Raziskovanje jezikovne prakse slovenskih predstavnikov v organih EU (Stritar in Stabej, 2009; Stritar in Stabej, 2013) kaže, da »je dejanska jezikovna organizacija institucij EU na najnižjih ravneh pretežno enojezična«. Stritar in Stabej (2009: 70) ugotavljata, da slovenski predstavniki tako stanje večinoma sprejemajo, saj menijo, da bi bilo delovanje zgolj v slovenščini nerealno. Pravzaprav se je precejšen razkol med deklarirano uradno jezikovno politiko EU, ki pravnoformalno zagotavlja enakopravnost vseh jezikov, in dejansko evropsko prakso pokazal tudi na primeru slovenščine. Čeprav se vsak zapi-sani stavek ne pojavi v vseh jezikih, pa so Uradni list EU, vsi dokumenti Sveta Evropske unije (dalje Svet), Evropskega parlamenta (dalje Parlament) ter Ekonomsko-socialnega odbora in Odbora regij izdani v vseh uradnih jezikih. Tudi pri zasedanjih teh organov na najvišjih ravneh se pogovori tolmačijo v vse uradne jezike (več v Udovič, 2014), kar pa vseeno ne pomeni, da so v vsakdanji praksi vsi jeziki zastopani enakovredno (Bormann, 1970: 114, 120).

Med teorijo (pravno določenostjo) in prakso jezikovne rabe se je v EU nakopičilo mnogo nedorečenosti, zato ni nenavadno, da se EU skuša izogniti izrecni obravnavi jezikovne politike. Ujetost med ta razkol se je v Sloveniji pokazala na več področjih, po eni strani kot zadovoljstvo zaradi enakopravnosti jezika in nove sporočanje vlog slovenščine v organih EU (Toporišič, 2008: 20; Stabej, 2003; Kalin Golob, 2003). Novi so tudi pozitivni vplivi na prevajalske in jezikovne norme v večkulturni družbi (Gorjanc, 2012: 156), večje je zanimanje za tehnološko opremljenost slovenskega jezika in želja, da bi se tudi po tej plati naš jezik postavil ob bok po številu govorcev velikim jezikom EU (Krek, 2012: 32). Hkrati pa evropski (tuji) večjezičnosti pripisujemo tudi negativne vplive na domače jezikovne zadeve – celo tako ozko domače, kot je slovenski pravopis, če se spomnimo le na pisanje *euro* – *evro* (Toporišič, 2008: 20).

V prispevku nas bo zanimalo, kako deset let po vstopu v EU z mehanizmi jezikovne politike in izobraževanjem skrbimo za ustreznost slovenskih besedil, ki nastajajo v okviru institucij EU. Med zaposlenimi na delovnem mestu pravnik lingvist, ki pomembno vplivajo na kakovost tovrstnih dokumentov, smo opravili kratko anketo, v kateri smo jih vprašali, kako svoje jezikovne kompetence ocenjujejo sami, koliko jezikovnega znanja slovenščine, ki ga potrebujejo pri delu, so pridobili med študijem in ali menijo, da je za njihov poklic potrebno dodatno jezikovno znanje. Anketa je bila samoocenjevalna, zato odgovori nanjo predvsem nakazujejo smernice za nadaljnjo, bolj poglobljeno analizo stanja.

Jezikovna politika v Sloveniji deset let po vstopu: jezikovno izobraževanje za potrebe EU

Na jezikovni položaj slovenščine v EU se odziva tudi aktualna *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018* (dalje Resolucija), ki v samostojnem poglavju 2.4 *Slovenščina kot uradni jezik Evropske unije* predvideva ukrepe in sredstva, ki bodo ob pravni dorečenosti večjezične EU še naprej omogočali rabo in delovanje slovenščine, in sicer s sistematičnim urejanjem slovenske terminologije prek dobre opremljenosti z jezikovnimi viri in orodji ter s strokovno jezikoslovno podporo in izobraževanjem. Na slednje se nanaša tudi ukrep v poglavju *Jezikovna ureditev visokega šolstva in znanosti* (2.1.8), ki se glasi: »za potrebe dela na ravni EU se oblikuje poseben magistrski študijski program za pridobitev strokovnega naziva pravnik lingvist« (Resolucija: 31).

Tako naziv delovnega mesta kot naloge, ki jih pravnik lingvist opravlja, kažejo, da gre za strokovnjaka, čigar znanja segajo na dve področji: v pravo in jezikoslovje. Na spletni strani osrednje karijerne točke evropskih institucij EPSO je opredeljeno, da lahko delo pravnika lingvista »opravljajo sposobni pravniki z odličnim jezikovnim znanjem, ki imajo izkušnje s pripravo besedil ali prevajanjem oziroma pregledovanjem ali popraviljanjem pravnih besedil. Pravniki lingvisti morajo natančno razumeti sporočilo zakonodaje EU in ta namen pravilno izraziti v maternem jeziku« (EPSO, 2014). Pogoj za zaposlitev na delovnem mestu pravnika lingvista je diploma pravne fakultete, kandidat pa mora v preizkusu izkazati tudi temeljito obvladovanje maternega jezika in najmanj dveh drugih uradnih jezikov EU (pri čemer je na Sodišču nujno vsaj pasivno znanje francoščine).

Ob vstopanju Slovenije v EU je za prevod izjemno velike količine zakonodajnih in sorodnih dokumentov poskrbel tedanji Sektor za prevajanje Službe vlade Republike Slovenije za evropske zadeve (prim. Erbič in Jakša, 2014; Popič in Gorjanc, 2014). Tudi od vstopa dalje se seveda še naprej vsi zakonodajni in politični dokumenti, ki jih sprejemajo institucije EU, redno

prevajajo v vse uradne jezike. Povezovalni člen v tem medjezikovnem in medkulturnem posredovanju so pravniki lingvisti. To delovno mesto obstaja na Sodišču EU (dalje Sodišče), v Parlamentu, Evropski centralni banki (ECB) in Svetu, s to pomembno razliko, da pravniki lingvisti na Sodišču dokumente prevajajo, medtem ko pravniki lingvisti kot člani delovne skupine Parlamenta, ECB in Sveta že pripravljene prevode v slovenščino predvsem terminološko pregledajo. Ali kot je za slednje natančneje zapisano v Stabej et al. (2010: 12; več o povezani tematiki, tj. jezikovnem položaju slovenskih predstavnikov v delovnih skupinah in odborih Sveta EU, gl. v Stritar in Stabej, 2009):

Zadnja faza po vsebinski obravnavi posameznega akta v pristojni delovni skupini Sveta, v kateri je še mogoče dati jezikovne pripombe na slovensko besedilo, je sestanek delovne skupine pravnikov jezikoslovcev z nacionalnimi strokovnjaki. Namen sestanka je najprej pregledati pravno ustreznost izvirne različice besedila (navadno v angleškem jeziku), nato pa pri prevodu akta v druge uradne jezike EU zagotoviti terminološko in strokovno pomoč, ki jo lahko dajo le izvedenci za neko vsebinsko področje. Zato je zelo pomembno, da se strokovnjaki slovenskih organov, ki so sodelovali že v predhodnih vsebinskih fazah obravnave predloga akta, dejansko udeležijo sestankov delovne skupine pravnikov lingvistov /.../, saj lahko edino tako zares učinkovito pripomorejo h kakovosti slovenske različice tudi na tej stopnji postopka.

Pravniki lingvisti imajo torej pomembno vlogo – skupaj z nacionalnimi strokovnjaki zagotavljajo, da ima nova evropska zakonodaja enako učinkovanje v vseh evropskih jezikih. Potreba po razvijanju novega izobraževalnega programa, kot je zapisana v Resoluciji, je tako odziv na zahtevnost dela, saj morajo, kot smo prikazali, pravniki lingvisti izkazati zelo različne kompetence. Med drugim interdisciplinarno področne ter jezikovne v lastnem in vsaj dveh tujih jezikih.

Ukrep, kot ga predvideva Resolucija, je pomemben tudi v širšem okviru jezikovnega izobraževanja, saj se v Sloveniji že od 60. let 20. stol. redno pojavljajo opozorila o premajhni vključenosti slovenščine kot strokovnega jezika v slovenske univerzitetne programe, prim. na primer: »Ne vem, če se dovolj jasno zavedamo, da 'globalizacija' znanosti tako rekoč samodejno potaplja referenčni svet slovenskega znanstvenega oz. strokovnega jezika. /.../ Slovenski znanstveni oz. strokovni jezik bi moral v bližnji prihodnosti postati sestavina študijskega programa vseh fakultet slovenskih univerz, če želimo ohranjati kolikor toliko živ pojmovni svet znanosti na Slovenskem« (Vidovič Muha, 2001: 16, 17). Upravičeno se zato zdi resolucijsko pričakovanje, zapisano v podglavju 2.1.3.1:

Govorcem slovenščine kot prvega jezika, tako mlajšim kot odraslim, naj izobraževalni sistem omogoča, da v tem jeziku kar najboljše udejanjijo svoje jezikovno-izrazne potencialne, se razvijejo v jezikovno kompetentne osebe, se glede na posameznikove potrebe opremijo za učinkovito, to je razumljivo in sprejemljivo javno in uradno komunikacijo ter za druge vrste specializiranega sporazumevanja.

Celovita jezikovna zmožnost v strokovnem jeziku omogoča posamezniku na njegovem poklicnem področju polno udejstvovanje, pridobivanje strokovnojezikovnih kompetenc pa hkrati pomeni tudi ozaveščanje o različnosti sporazumevalnih potreb in načinov sporazumevanja nasploh. Velja pa tudi obratno, razvit znanstveno-strokovni jezik posameznega področja vpliva na večjo razpoznavnost in urejenost pojmovnega sveta stroke: »Skladje med mislijo in njenim izrazom je seveda še kako pomembno tudi za življenje same stroke, za polno življenje predmetnosti, s katero se ukvarja: jezikovna odtujenost, izrazna stiska pomenita pravzaprav vsebinsko (predmetno) odtujenost, obvestilno zaprtost ali vsaj zoženost« (Vidovič Muha, 1986: 5). Kompetentno sporočanje v jeziku stroke ima vzajemno korist: vpliva na strokovno kompetenco in področno samozavest strokovnjaka ter s tem razvija tudi stroko. Popolnoma jasno je, da v sodobnosti vsako strokovno delo od posameznika zahteva ne le pojmovno (strokovno znanje), ampak tudi sporočanje kompetenco na svojem predmetnem področju.¹

Sedanje zahteve za delovno mesto pravnik lingvist so utemeljene na diplomski s pravnega področja, trenutni pravni študij pa jezikoslovnih znanj in kompetenc seveda ne podaja (in jih tudi v preteklosti ni podajal) enakovredno s pravnimi. Na Pravni fakulteti UL, na primer, nimajo niti enega predmeta, ki bi bil namenjen predvsem pravnostrokovni slovenščini (v prenovljenem študiju je več tovrstnih vsebin mogoče slutiti le pri izbirnem predmetu Pravo in jezik v evropski tradiciji, kot obvezna pa se sicer izvajata predmeta Nemška pravna terminologija in Angleška pravna terminologija).² Kako torej pravniki lingvisti pridobijo kompetence, povezane z določilom *lingvist*, in ali so tudi za delovno mesto pravnik lingvisti smiselni ukrepi Resolucije, ki se dotikajo strokovnojezikoslovne podpore in izpopolnjevanj, ki bodo omogočali kakovostno delovanje slovenščine v EU?

¹ Izraz kompetenca se v filozofiji, jezikoslovju, sociologiji, politologiji in drugih znanstvenih disciplinah uporablja že vsaj petdeset let (Kohont, 2005: 32) in se opredeljuje sicer različno, a njegovo vsebino lahko povzamemo z opisom socialne psihologije, ki ga definira kot »povezane vrste znanja, sposobnosti, veščin in stališč, ki pretežno vplivajo na delo posameznika, ki so povezane z njegovim delovanjem v delovnem okolju in ki jih lahko merimo glede na sprejete standarde ter izboljšamo z usposabljanjem in razvojem« (Kohont, prav tam).

² Obratno imajo na primer na Filozofski fakulteti UL, kjer izobražujejo tolmače in prevajalce, oblikovane interdisciplinarnе predmete, pri katerih študenti poleg prevajalskih oz. tolmaških veščin pridobijo tudi strokovno znanje s pravnega področja (prim. Mikolič Južnič et al., 2014).

Pravniki lingvisti in samoocena znanja slovenščine: anketna poizvedba

V skladu z navedeno resolucijsko predpostavko in z vidika jezikovnih kompetenc, ki jih morajo v zvezi s slovenščino izkazovati pravniki lingvisti, smo oblikovali anketo, v kateri smo pravnike lingviste vprašali o samooceni lastnega znanja oz. oceni tega, ali pri svojem delu čutijo vrzeli v znanju, sposobnostih, veščinah in stališčih, povezanih s svojim obvladovanjem slovenskega jezika, in če jih, kje so, ter kako ocenjujejo, da bi jih lahko odpravili.

Anketa in rezultati ankete

Spletno anketo z desetimi vprašanji smo v začetku marca 2014 poslali vsem slovenskim pravnikom lingvistom, ki so zaposleni v institucijah EU. V celoti jo je od 36 izpolnilo 17 (47-odstotni odziv).

Za opredelitev vzorca smo pridobili dva podatka: podatek o izobrazbi in podatek o času opravljanja dela pravnika lingvista. Med vprašanja o vzorcu zaradi zagotavljanja anonimnosti nismo vključili točke o ustanovi, v kateri anketirani opravljajo svoje delo (torej bodisi Parlament, Svet, ECB ali Sodišče), tako da tovrstnih povezav pri odzivih na nadaljnja vprašanja ankete ni bilo mogoče podati. Vzorec sicer v celoti sestavljajo pravniki (ponudili smo še možnost izbire jezikoslovne izobrazbe in prostor za vpis izobrazbe druge smeri, a teh dveh možnosti ni izbral nihče). Delo pravnika lingvista anketirani v povprečju opravljajo 5,7 leta.

V nadaljevanju tega podpoglavja prikazujemo osrednjih pet anketnih vprašanj in podajamo kratek povzetek rezultatov, v naslednjem poglavju pa sledita še razprava in sinteza.

Prvo vprašanje, ki smo ga zastavili za uvodnim delom ankete (torej za podatki o vzorcu), se je glasilo:

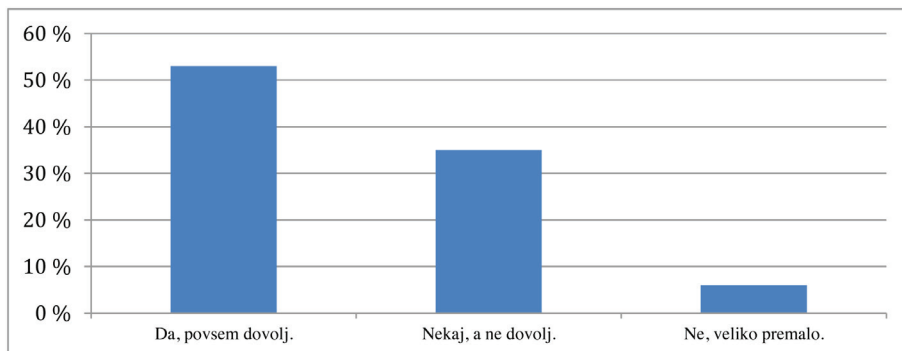
Ali vam je visokošolski študij dal dovolj znanja slovenskega jezika za opravljanje dela pravnika lingvista?

- a) *Da, povsem dovolj.*
- b) *Nekaj, a ne dovolj.*
- c) *Ne, veliko premalo.*

Anketirani so se odzvali na način, kot ga kaže Slika 1.

S Slike 1 je mogoče razbrati, da je bila dobra polovica anketiranih zadovoljna z obsegom znanj iz slovenskega jezika, ki so ga pridobili pri svojem visokošolskem študiju, slaba polovica pa je ocenila, da je bilo teh znanj premalo. Posledično so pričakovani tudi odgovori na vprašanje: *Ali menite, da bi bilo treba znanje slovenskega jezika, kakršno potrebuje pravnik lingvist, v večji meri vključiti v visokošolski študij, ki ste ga opravili?* Z »ne« je odgovorilo 62 % anketiranih, z »da« pa 38 % anketiranih.

Slika 1: DELEŽ ODGOVOROV NA VPRAŠANJE O OBSEGU ZNANJA SLOVENSKEGA JEZIKA, KI SO GA ANKETIRANI PRIDOBILI PRI VISOKOŠOLSKEM ŠTUDIJU.

Naslednje anketno vprašanje se je glasilo: *Kje oz. kako ste (še) pridobili praktične izkušnje, povezane s slovenskim jezikom, ki so potrebne za opravljanje dela pravnika lingvista?* Odgovore je mogoče strniti v štiri točke – pravniki lingvisti so praktično znanje, ki ga potrebujejo pri svojem delu, pridobili: a) pri opravljanju dela pravnika lingvista (tudi pri posvetovanju s kolegi), b) pri organiziranem izobraževanju na delovnem mestu, c) pri opravljanju pravniškega poklica in č) pri samostojnem izobraževanju (branju, učenju).

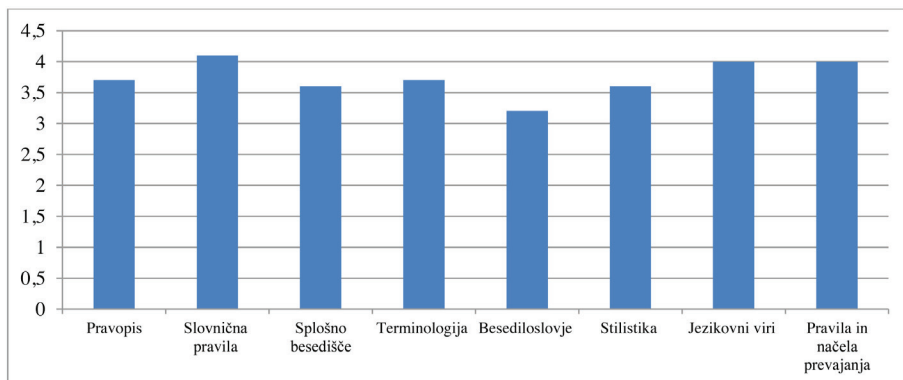
Nadalje smo anketirane vprašali o koristnosti osvežitve oz. poglobitve znanj iz posameznih jezikovnih tem. Ponudili smo jim Tabelo 1, v kateri so številke od 1 do 5 pomenile: 1 = v celoti nekoristno, 2 = v glavnem nekoristno, 3 = v enaki meri koristno in nekoristno, 4 = v glavnem koristno, 5 = v celoti koristno.

Tabela 1: ANKETNO VPRAŠANJE: KAKO KORISTNA BI SE VAM ZDELA OSVEŽITEV OZ. POGLOBITEV ZNANJA IZ NASLEDNJIH JEZIKOVNIH TEM?

Pravopis (začetnice, ločila, pisanje skupaj/narazen, sklanjanje prevzetih imen ipd.)	1 2 3 4 5
Slovnicična pravila (zanikani rodilnik, besedni red, sklanjanje zaimkov, vezljivost ipd.)	1 2 3 4 5
Splošno besedišče (prevzete besede, zaznamovane besede, nove besede ipd.)	1 2 3 4 5
Terminologija (tvorba terminov, poimenovalna načela ipd.)	1 2 3 4 5
Besediloslovje (kohezija, koherenca, členjenje besedila, struktura ter dolžina povedi ipd.)	1 2 3 4 5
Stilistika (jasnost, jedrnatost, razmerja med sopomenkami, osebni stil ipd.)	1 2 3 4 5
Jezikovni viri (korpusi, pregibalniki, spletni slovarji, drugi priročniki ipd.)	1 2 3 4 5
Pravila in načela prevajanja.	1 2 3 4 5

Ocene anketiranih kaže Slika 2.

Slika 2: DELEŽ ODGOVOROV NA VPRAŠANJE O OSVEŽITVI OZ. POGLOBITVI ZNANJ IZ POSAMEZNIH JEZIKOVNIH TEM.

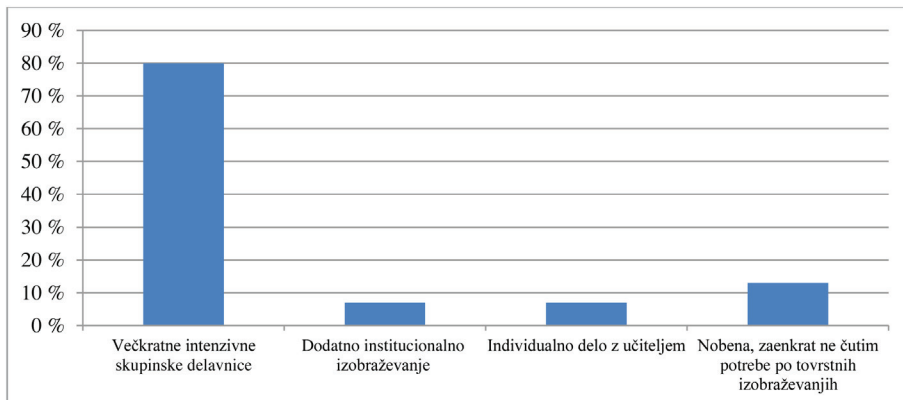
Anketirani so vse teme ocenili precej visoko, torej kot teme, katerih osvežitve oz. poglobitev bi bila zanje v glavnem koristna. Najvišje povprečje dosegajo slovnicihne teme, jezikovni viri ter pravila in načela prevajanja. Najnižjo oceno je prejelo besediloslovje (kohezija, koherenca, členjenje besedila, struktura ter dolžina povedi ipd.), pa še to ima povprečje 3,2, kar ima vrednost *v enaki meri koristno in nekoristno*. Izbire ocen 1 in 2 so bile le izjemne ali pa jih sploh ni bilo.

V zaključku ankete smo se pozanimali še o obliki osvežitve oz. poglobitve znanj iz zgornjih tem in ponudili možnost izbire več odgovorov. Njihove deleže kaže Slika 3.

Na Sliki 3 je razvidno, da skoraj vsem pravnikom lingvistom najbolj ustrezajo posebej zanje organizirane intenzivne delavnice, ki bi se jih udeležili kot skupina. Dva anketirana sta ocenila, da za zdaj ne čutita potrebe po tovrstnih izobraževanjih, enemu pravniku lingvistu bi ustrezalo individualno delo z učiteljem, eden pa razmišlja o podiplomskem študiju oz. ločeni tečajni obliki dodatnega jezikovnega izpopolnjevanja.

Slika 3: DELEŽ ODGOVOROV NA VPRAŠANJE O OBLIKI OSVEŽITVE OZ. POGLOBITVE ZNANJ IZ JEZIKOVNIH TEM, KI BI USTREZALA ANKETIRANIM.

Razprava in sklep

EU je osnovana na sprejemanju večjezičnosti in večkulturnosti (prim. Gorjanc, 2009: 19–23). Uresničevanje obojega v institucijah EU je predvideno že v temeljnih listinah, kot so Pogodba o Evropski uniji, Pogodba o delovanju Evropske unije, Poslovnik Evropskega parlamenta itd. Uresničevanje določb o rabi vseh uradnih jezikov držav članic v institucijah EU izhaja iz načelne drže zagotavljanja demokratičnega delovanja za vse državljane. Posledično mora biti dostop do zakonodaje vsem državljanom EU omogočen v jezikih njihovih držav.

Slovenski pravniki lingvisti, ki poskrbijo za prevod ali vsaj terminološki del prevoda celotne zakonodaje EU, imajo pomemben vpliv na tvorbo (nove) slovenske zakonodaje, seveda pa vzporedno tudi na slovensko pravno terminologijo in siceršnji slovenski (pravni) jezik (prim. tudi Udovič et al., 2011) – marsikaj zakonodajnega namreč prek publicistike najde pot v splošno rabo. (Izhodiščna) izobrazba pravnikov lingvistov je pravna (tak je tudi pogoj, da sploh lahko kandidirajo za to delovno mesto), zato nas je zanimalo, ali pri svojem delu čutijo vrzeli v znanju, sposobnostih, veščinah in stališčih, povezanih s slovenščino.

Samooценjevalna anketa je pokazala, da je trenutna skupina slovenskih pravnikov lingvistov dobro utečen tim strokovnjakov, ki izkušnje na tem delovnem mestu v povprečju pridobivajo že več kot pet let (oz. v razponu od enega do 12 let). Temeljito znanje slovenskega jezika je pri njihovem delu zelo pomembno, seveda predvsem specializirano, področno znanje, torej znanje pravne slovenščine. Sami bi manjkajoča znanja iz slovenskega

jezika raje kot v okvir pravnega študija umestili v posebej zanje pripravljena dodatna intenzivna izobraževanja, s katerimi že imajo dobre izkušnje. »Več slovenščine« v okviru študija prava si je sicer želela dobra tretjina anketiranih, kar je pravzaprav malo, saj študij na Pravni fakulteti UL posebnega predmeta s pravnostrokovno slovenščino nima. Primanjkljaje v znanju, sposobnostih, veščinah in stališčih, povezanih s slovenščino, so do sedaj presegali s samostojnim učenjem, ki so ga spodbujali izzivi, porajajoči se ob delu, oz. s posvetovanjem s kolegi (tudi kolegi, ki imajo jezikoslovno izobrazbo in so v institucijah EU zaposleni kot prevajalci ali lektorji). Skoraj vse jezikoslovne teme, o katerih smo jih vprašali (*Kako koristna bi se vam zdela osvežitev oz. poglobitev znanja iz naslednjih jezikovnih tem?*), so ocenili kot *v glavnem koristne* in *v celoti koristne*, kar kaže na samokritičnost, željo po izpopolnjevanju in odprtost za nova znanja. V tem smislu je torej mogoče kot dobrodošle razumeti ukrepe, ki jih Resolucija predvideva v obliki jezikoslovne podpore in izobraževanja z namenom omogočanja rabe ter delovanja slovenščine v večjezični EU. Pri tem pa ne gre izpustiti komentarja enega izmed anketiranih, ki je opozoril, da so med pravniki lingvisti nujno potrebna tudi dodatna izobraževanja s pravnega področja, ne le iz slovenskega jezika – prim.: »Bolj kot vprašanja glede slovenščine (za katera se lahko vedno obrnemo na pristojno prevajalsko službo) bi nam koristila delavnice glede prava in pravnih novosti v Sloveniji, specifične terminologije ipd.«

Poklic pravnika lingvista je danes le eden izmed mnogih, ki zahtevajo interdisciplinarne kompetence, je pa hkrati tudi dober zgled za premisleke o jezikovni politiki slovenskega visokošolskega izobraževanja. EU si zelo prizadeva obvarovati svojo jezikovno različnost (COM, 2008: 566), izrazito pa je usmerjena tudi v njeno spodbujanje (COM, 2005: 596). To pomeni, da je naloga vseh univerz v EU poleg podajanja strokovnih znanj tudi zagotavljanje strokovne kompetentnosti diplomantov v vsaj dveh jezikih: v prvem jeziku ter najmanj enem tujem (prim. tudi Stabej, 2013). Dejavna večjezičnost prebivalcev EU za univerzitetne diplomante slovenskih univerz tako najprej pomeni celovito obvladovanje slovenskega strokovnega jezika, šele nato (čeprav seveda hkrati) pa spodbujanje in omogočanje učenja več tujih strokovnih jezikov.

Nedavna študija o slovenščini kot strokovnem jeziku na slovenskih univerzah (Lengar Verovnik et al., 2013) je pokazala, da slovenščina kot strokovni jezik v trenutno aktualnih programih javnih univerz ni zanemarjena, da pa njeno kompetentno obvladovanje vendarle potrebuje celovitejši ter na eni strani bolj poenoten, po drugi strani pa področno diferenciran nov (ali dodaten/dopolnjujoč) uvodni predmet Slovenščina kot strokovni jezik (konkretnega področja). Tega bi bilo mogoče uvesti po več poteh ter v soizvajalstvu specializiranih jezikoslovcev in področnih strokovnjakov (prav tam: 58).

Na temelju dosedanje razprave je mogoče ugotoviti, da se mora ukrep v poglavju *Jezikovna ureditev visokega šolstva in znanosti*, ki se glasi: »za potrebe dela na ravni EU se oblikuje poseben magistrski študijski program za pridobitev strokovnega naziva pravnik lingvist«, preoblikovati. Predstavljeni rezultati ankete in pa dejstvo, da je na ravni institucij EU potreba po slovenskih pravnikih lingvistih vendarle omejena na manj kot štirideset delovnih mest, kažeta, da tak poseben program v ožjem smislu – torej le za potrebe EU – pravzaprav ni pereče potreben. Lahko pa ukrep razumemo širše ter ga interpretiramo kot potrebo po profilu diplomanta oz. diplomantke z enakovrednimi pravnimi ter (specializiranimi) jezikovnimi (slovenskimi in več tujejezičnimi) kompetencami, ki bi se oblikoval v interdisciplinarnem podiplomskem študijskem programu. Takó, širše razumljeni študijski programi ali programi za izpopolnjevanje na področjih in za poklice, ki jih še pred desetletjem nismo potrebovali, gotovo sodijo med potrebne jezikovnopolitične ukrepe ter izhajajo iz spoznanj o nujnosti vseživljenjskega poklicnega izobraževanja.

Prihodnja slovenska jezikovna politika, ki bo želela biti odgovorna, bi torej morala ohranjati slovenski jezik na vseh področjih delovanja in prispevati k uresničevanju skupnega evropskega jezikovnega prostora; ta pa lahko obstaja samo na temeljih jezikovne in kulturne raznolikosti ter v ravnotežju med nadgrajevanjem strokovnih kompetenc v prvem jeziku in ponujanjem možnosti za razvijanje znanja tujih strokovnih jezikov.

LITERATURA

- Bormann, Werner (1970): *Das Sprachenproblem in den europäischen Institutionen*. La monda lingvo-problemo 2: 114–126.
- Erbič, Darja in Peter Jakša (2014): *Pozicioniranje slovenskega jezika kot uradnega jezika Evropske unije: od preteklih dejanj k prihodnjim izzivom*. Teorija in praksa 51 (4): 600–619.
- Gorjanc, Vojko (2009): *Slovenska jezikovna politika pred izzivi Evropske unije*. V Vesna Požgaj Hadži, Tatjana Balažic Bulc in Vojko Gorjanc (ur.), *Med politiko in stvarnostjo: jezikovna situacija v novonastalih državah bivše Jugoslavije*, 13–25. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Gorjanc, Vojko (2012): *Encoding Heteronormativity in the Target Culture: Slovenian Translations of the Merchant of Venice*. *Meta: Translators' Journal* 57 (1): 145–158.
- Jemec Tomazin, Mateja (2010): *Slovenska pravna terminologija: Od začetkov v 19. stoletju do danes*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Kalin Golob, Monika (2001): *Jezikovnokulturni vidiki vključevanja Slovenije v Evropsko unijo*. Teorija in praksa 38 (2): 213–230.
- Kalin Golob, Monika (2003): *Jezikovna kultura, jezikovno načrtovanje in evropsko združevanje*. V Ada Vidovič Muha (ur.), *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje* (Obdobja 20), 255–270. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

- Kohont, Andrej (2005): Razvrščanje kompetenc. V Marija Sonja Pezdirc (ur.), *Kompetence v kadrovski praksi*, 30–48. Ljubljana: GV Izobraževanje.
- Kranjc, Janez (1998): Slovenščina kot uradni jezik (zgodovinski vidik). Zbornik znanstvenih razprav 58, 167–188. Ljubljana: Pravna fakulteta.
- Mikolič Južnič, Tamara, Tanja Žigon in Marija Zlatnar Moe (2014): Visoka jezikovna kompetenca v maternem jeziku kot temelj uspešne večjezičnosti v Evropski uniji. *Teorija in praksa* 51 (4): 636–653.
- Popič, Damjan in Vojko Gorjanc (2014): Prevodna dejavnost v jezikovni politiki in jezikovnem načrtovanju: od nacionalnega k nadnacionalnemu. *Teorija in praksa* 51 (4): 583–599.
- Stabej, Marko (2000): Dodatna mnenja za zakonsko ureditev rabe slovenščine kot uradnega jezika Republike Slovenije. V Sonja Uršič in Zoltan Jan (ur.), *Javna predstavitev mnenj o težah za zakonsko ureditev slovenščine kot uradnega jezika*, 73–75. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Stabej, Marko (2001): Slovenščina v Evropi, Evropa v slovenščini. V Irena Orel (ur.), *XXXVII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: Zbornik predavanj*, 261–270. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Stabej, Marko (2003): Bo en jezik dovolj? Večjezičnost v enojezičnosti. V Ada Vidovič Muha (ur.), *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje (Obdobja 20)*, 51–70. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Stabej, Marko (2010): V družbi z jezikom. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.
- Stabej, Marko (2013): Krči slovenske večjezičnosti = Le plurilinguismo sloveno. V Roberto Dapit in Maria Bidovec (ur.), *Večjezičnost in izobraževanje*, 32–61. Udine/Videm: Università degli Studi, Centro Internazionale sul Plurilinguismo/Univerza, Mednarodni center za večjezičnost.
- Stabej, Marko et al. (2010): Slovenščina v institucijah EU. Ljubljana: Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve. Dostopno preko http://www.arhiv.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/koordinacija_evropskih_zadev/Slovenscina_v_institucijah_EU_2010.pdf, 12. 3. 2014.
- Stritar, Mojca in Marko Stabej (2009): Večjezičnost v institucijah Evropske unije – ali res deluje? *Jezik in slovstvo* 47 (1): 57–72.
- Stritar, Mojca in Marko Stabej (2013): EU and Lesser-Used Languages: Slovene Language in EU Institutions. V Anne-Claude Berthoud, François Grin in Georges Lüdi (ur.), *Exploring the Dynamics of Multilingualism*, 179–204. Amsterdam; Philadelphia, Pa: John Benjamins Publishing Company.
- Toporišič, Jože (2008): Evroslovenščina. V Tone Pavček (ur.), *Posvet o slovenskem jeziku: Zbornik prispevkov na posvetu 15. maja 2007*, 9–22. Ljubljana: SAZU.
- Udovič, Boštjan (2014): Diplomacija v jeziku in jezik v diplomaciji: Evropska unija deset let po veliki širitvi. *Teorija in praksa* 51 (4): 535–554.
- Udovič, Boštjan, Tanja Žigon in Marija Zlatnar Moe (2011): Posebnosti prevajanja strokovnega jezika diplomacije: primer Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih. *Slavistična revija* 59 (3): 269–291.
- Vidovič Muha, Ada (ur.) (1986): *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Vidovič Muha, Ada (2001): Moč in nemoč slovenskega knjižnega jezika. V Irena Orel (ur.), 37. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 7–18. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.

VIRI

COM 596 (2005): Communication from the Commission of 22 November 2005 - A new framework strategy for multilingualism. Dostopno preko http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2005&nu_doc=596, 29. 10. 2013.

COM 566 (2008): Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 18 September 2008 - Multilingualism: an asset for Europe and a shared commitment. Dostopno preko <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0566:EN:NOT>, 29. 10. 2013.

EPSO (2014): Delovna mesta na področju prava. Dostopno preko http://europa.eu/epso/discover/job_profiles/law/index_sl.htm, 5. 2. 2014.

Krek, Simon (2012): Slovenski jezik v digitalni dobi. Dostopno preko <http://www.meta-net.eu/whitepapers/e-book/slovene.pdf>, 15. 3. 2014.

Lengar Verovnik, Tina, Nataša Logar Berginc in Monika Kalin Golob (2013): Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah: pregled stanja ter razčlenitev pomena, načina in možnosti njene večje vključitve. Dostopno preko http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskaveanalize/slovenski_jezik/Slovenscina_kot_strokovni_jezik_na_slovenskih_univerzah_01.pdf, 20. 2. 2014.

Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018. Dostopno preko http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/Predpisi_v_pripravi/2013/Resolucija__predlog__23_5_2013.pdf, 20. 10. 2013.